

מפעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס ד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרויקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שעתיים ליבו חפץ | כולל שיש שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגדרי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן ערוך אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע ללימוד עמוד יומי, בהמלצת גדולי ישראל מכל העדות וההוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנזקקים ואברכים עמלי תורה

יום ג' ז' סיון-יום ב' י"ג סיון תשפ"א

העלון מוקדש לעילוי נשמת:
הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול
שולמית זצ"ל
ומרת הדרה בת שמוחה ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

מסכת יומא ל"ז-מ"ג

שבוע פרשת נשא

העלון מוקדש לעילוי נשמת:
ר' אליהו בן חנה ז"ל
ומרת אסתר בת מרים ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

דף ל"ז

... תניא, רבי אומר: כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו. אמר להם משה לישראל: בשעה שאני מזכיר שמו של הקדוש ברוך הוא אתם הבו גדל. חנניה בן אחי רבי יהושע אומר: זכר צדיק לברכה, אמר להם נביא לישראל: בשעה שאני מזכיר צדיק עולמים - אתם תנו ברכה.

הטור [או"ח סי' קנד] הביא בשם אביו הרא"ש [כלל ד' סי' י"ט] וז"ל: שמעתי מאבא מורי, שהיה אומר על כל ברכה וברכה שהיה שומע בכל מקום "ברוך הוא וברוך שמו", וזהו שאמר משה רבינו ע"ה כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו, ועוד אפילו כשמזכירין צדיק בשר ודם צריך לברכו, שנאמר זכר צדיק לברכה. עכ"ל.

וכן בשו"ע [סי' קכ"ד ס"ה] כתב: על כל ברכה שאדם שומע בכל מקום, אומר "ברוך הוא וברוך שמו".

וכתב המג"א [ס"ק ט'], פשוט, שאם עסוק במקום שאינו רשאי להפסיק אסור לאומרו [עי' מה שכתב סי' נ"א]. וכתב המשנ"ב [ס"ק כ"א כ"ב] שזה אף בפסד"ז, וכ"ש בברכת ק"ש אפילו בין הפרקים אסור לאמרו, וכן אם שמע ברכה שחייב בו והוא מתכוין לצאת ע"י המברך כברכת שופר ומגילה וקידוש וכה"ג אין לענות ברוך הוא וברוך שמו, דשומע כעונה וכמאן דאמר בעצמו הברכה דמיא והוי הפסק בברכה, ועיין בחיי אדם דנשאר בצ"ע לענין דיעבד, ונ"ל דדיעבד אין להחמיר

בזה, עיין בספר מגן גבורים מש"כ בשם מעשה רוקח. וברכות שחתימתן קצר רק כב' תיבות כ'פוקח עורים' בברכת השחר וכה"ג בשמנה עשרה וכל הברכות, מהנכון לש"ץ ליוזר אז שלא למהר כ"כ לחתום תיכף את הברכה אלא לשהות מעט כדי שכל העונים ישמעו איזה ברכה מסיים אח"כ, וגם יהיו יכולים לענות האמן תיכף, דאל"ה לפעמים ע"י הקול של עניינת ב"ה וב"ש הרבה מהעונים אינם יודעים איזה ברכה מסיים, וגם ענייתם הוא איננו תיכף אחר שכלה הברכה, וכ"ז יש בו חשש של אמן יתומה.

ובשו"ת דבר שמואל [סי' קצ"ה] נשאל אם יש לאדם לענות ב"ה וב"ש בכל פעם ששומע את השם מהש"ץ או מיחיד, בק"ש או בהלל או בקריאת התורה וכן בברכת כהנים. והשיב דבקהלתו יש ג' מנהגים שונים בברכת כהנים: א' עונים ב"ה וב"ש כשהש"ץ אומר השם של יברכך, יאר, ישא. ב' עונים ב"ה וב"ש כשהכהנים אומרים השם. ג' עונים בין בשעה שהש"ץ אומר ובין בשעה שהכהנים אומרים.

ובעל דבר שמואל כתב שם, שהוא סובר דאין לענות כלל, דרק כששומע ברכה יש לו לענות ולא זולת זה [והיינו כפשוטו לשון המחבר הנ"ל] - אכן הפרי חדש [סי' קכ"ד ס"ה] פוסק כמנהג הב' שהביא הדבר שמואל שיש לומר ב"ה וב"ש כששומעים מהכהנים שם ה' והביא מקור לזה מהגמ' כאן ע"ש.

משנה. בא לו למזרח העזרה לצפון המזבח, הסגן מימינו, וראש בית אב משמאלו. ושם שני שעירים, וקלפי היתה שם ובה שני גורלות ...

הודעה חשובה

ניתן להקדיש את העלון מידי שבוע להצלחה או לע"נ, וכן אפשר לפרסם ספרים בלבד בעמוד האחרון של העלון, העלון מודפס ב20,000 עותקים ומופץ בכל הארץ, מלבד זה הוא נשלח במייל לרבבות אנשים, ומהם זה נשלח לעוד רבבות רבות של אנשים, כך שמעיינים בו למעלה ממיליון איש מידי שבוע, בהקדשה אחת אתם מנציחים את יקירכם במפעל התורה וזיכוי הרבים מהגדולים בעולם, או זוקפים להצלחתכם את זכות הרבים ולימוד התורה של ציבור ענק זה, מעלת לימוד התורה היא הסגולה הבדוקה והמונחית יותר מכל הסגולות שבעולם, בסכום של \$1,000 תוכלו לזכות בהקדשה זו, כל הקורא זוכה! רק שני הקדשות יופיעו מידי שבוע בעמוד הראשון של העלון! או פירסום של ספרים, עמוד שלם \$1,000 וחצי עמוד \$500, בפרסום זה אתם חוסכים הוצאות גדולות של הדפסה והפצה. לפרטים: בטלפונים או במייל המופיעים בתחתית העמוד. וכן ניתן לשלם בנדרים פלוס או בקהילות על שם מכון ראש פינה, ולכתוב שם את פרטי ההקדשה

כולל ומכון ראש פינה:

מבואר בסוגיין, שאחר שהתודה על פרו על עוונותיו ועוונות ביתו בין האולם והמזבח במערב העזרה [לעיל לה"ב] מגיע להגריל על השעירים חוזר הכהן גדול לאחריו למזרח העזרה להגריל שם על שני השעירים. וכן פסק הרמב"ם [פ"ג ה"ב] כל זה.

פירש"י, שהשעירים היו צריכים להיות בתוך שטח העזרה כמו שנאמר [ויקרא טז] "והעמיד אותם לפני ה'". אמנם לאחר שהגיע זמן שחיטת השעיר שעלה עליו הגורל לה', הביאו אותו להיכל כמבואר להלן [נ"ג ב']. ומבואר מדברי רש"י, שהגרלה טעונה צפון, אמנם בתוס' ישנים כתבו שלא קפדינן על צפון בהגרלה, אלא על לפני ה', עיי"ש.

הטעם שלא הובאו השעירים סמוך למזבח ולהיכל, מבואר בתוס' ישנים [עפ"י שיח יצחק כאן], לפי שאחד מן השעירים היה עומד להיות מוחזר משם להוציאו לחוץ לעזאזל, ואי"ז דרך כבוד להכניס קרבן לה' ולהוציאו אח"כ, ולכן הועמדו השעירים סמוך לפתח עד כמה שאפשר, דהיינו בקצה המזרחי של העזרה, סמוך ל"שער ניקנור" [ועי' מלבי"ם ויקרא ו ז]. ובתפא"י כאן כתב עוד טעם בזה, כיון שיעבור זמן גדול עד לוידוי הנעשה בפנים ושחיטתו, ולכן אין להקריבם ליד המזבח שמא יטילו גללים.

בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור, שלא היה לו אלא שנים; ואף הוא עשה מוכני לכיור, שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה.

פירש"י, ד'בן קטין' היה כהן גדול. ומבואר בגמ' הטעם במה שעשה י"ב דד לכיור, כדי שיהיו י"ב אחיו הכהנים העוסקים בעבודת התמיד מקדשים רגליהם בבת אחת. וברמב"ם [פ"ג מבית הבחירה ה"ח] כתב בסתמא שבכיור היה י"ב דדין.

כתב המג"א [סי' קנ"ט סק"ד] בשם השל"ה, דאין ליטול ידיו מהקנקן דרך הדד שבולט כי לא נעשה לקבלה, ותמה ע"ז המג"א, דהא עיקר נטילת ידיים ילפינן מכיור, והכיור היה לו דדים וכדאיתא במשנתנו, וכתב דצ"ל דאותם דדים של הכיור היו עשויים כמין שפופרת שמקבלין מים אבל כשעשויה כמין צינור פתוח למעלה והם כמו חצי עגולה לא.

ובאליה רבה [ס"ק ו] תירץ קושיית המג"א, דשאני כיור שלא היה הבליטה גבוה מהכלי אלא בולטין בשוה בצידי הכלי, וכוונת השל"ה רק כשהשפופרת בולט מעל דופני הכלי, וכ"כ בהגהות חת"ס שם. וע"ע בפרי מגדים שם.

ובמשנ"ב שם [ס"ק כ"ד] כתב, שאין ליטול ידיו מהכלי דרך הדד [דהיינו מה שעושים הדד כחצי עגולה], ודוקא כשהדד גבוה משפה של הכלי ומשום דאין הכלי מחזיק המשקה רק עד השפה לכן מהשפה ולמעלה אין שם כלי עליה, אבל אם הדד שוה לשפת הכלי מותר ליטול גם מן הדד, ואם הדד נמוך משפת הכלי יטול רק דרך הדד ולא מהשפה של הכלי ומשום דאין הכלי מקבל מים רק עד הדד נמצא דלמעלה מזה אין שם כלי עליה, ויש מקילין בזה. וכל זה דוקא כשהדד הוא כחצי עגולה אבל אם הדד הוא כשפופרת (שקורין שנו"ץ)

אף שהוא בולט למעלה משפת הכלי משמע ממג"א דמותר ליטול אף דרך הדד, ויש אוסרין דרך הדד.

תנו רבנן: ונתן אהרן על שני השעירים גרלות - [גורלות] של כל דבר ...

וכן פסק הרמב"ם [פ"ג ה"א] שהגרלות כשרים מכל דבר בין מן העץ בין מן האבן בין מן המתכת, אבל לא יהיה אחד גדול ואחד קטן, אחד כסף ואחד זהב, אלא שניהם שוין, ושל עץ היו, ובבית שני עשו אותם של זהב.

הילני אמו עשתה נברשת של זהב וכו'. תנא: בשעה שהחמה זורחת ניצוצות יוצאין ממנה, והכל יודעין שהגיע זמן קריאת שמע. מיתיבי: הקורא את שמע שחרית עם אנשי משמר ואנשי מעמד - לא יצא, מפני שאנשי משמר משכימין ואנשי מעמד מאחרים. - אמר אביי: לשאר עמא דבירושלים.

מבואר בסוגיין, שזמן הק"ש לשאר העם בירושלים היה בזמן שהחמה זורחת וניצוצות יוצאים מנברשת שעשתה הילני. וביארו הראשונים, שזמן זה היה בשעת הנץ החמה. ובתוס' כאן הקשו, דאביי גופיה אמר בברכות [ט' ב'] לקריאת שמע כוותיקין דא"ר יוחנן וותיקין גומרין אותה עם הנץ החמה, והיינו קודם הנץ כדמוכח שם [כ"ה ב'], ומשמע שם שחייבים לקרות ק"ש דוקא קודם הנץ. ותירץ ר"י, דהותיקין ג"כ מודים שיכול לקרות ק"ש גם אחר הנץ עד ג' שעות כר' יהושע, אלא שכדי שיתפללו מיד אחר הנץ היו קוראים ק"ש קודם לנץ. ולפ"ז ביאור הסוגיא כאן שכיון שאין הכל בקיאת להקדים הק"ש קודם לנץ, נקבע אותו זמן אחר הזריחה לשאר עמא דבירושלים.

עוד דנו התוס' מצד דברי הגמ' [שם ח' ב'] א"ר שמעון בן יוחי משום ר"ע פעמים שאדם קורא ק"ש ב' פעמים ביום אחת קודם הנץ החמה ואחת לאחר הנץ החמה ויוצא בה אחת משום לילה ואחת משום יום, ופסק שם רבי יהושע בן לוי כוותיה, ומשמע שקודם הנץ נחשב ללילה גמור ותחלת זמן קריאתה ביום הוא דוקא אחר הנץ החמה. וכתבו ע"ז תוס' כמה ישובים. ור"ת פירש, דזמן ק"ש הוי אחר הנץ החמה כמתניתין דהכא וכרבי שמעון והוותיקין היו ממהרין שלא כדין קודם הנץ החמה בשביל חובת התפלה כדי לסמוך גאולה לתפלה שתהא עם שמש אף על גב דתפלות כנגד תמידין תקנום והתמיד היה קודם הנץ בעמוד השחר מ"מ זמן תפלה בשעת הנץ.

וברי"ף בברכות שם כתב להלכה שאם קרא ק"ש של שחרית קודם הנץ יצא אף אם עשה כן במזיד. אמנם הבעל המאור שם האריך לחלוק על דברי הרי"ף, והכריע שאינו יוצא אם קרא ק"ש קודם הנץ, וכתב שכן יש לפרש מה שאמרו בסוגיין שהקורא עם אנשי משמר ואנשי מעמד לא יצא ידי חובתו כיון שקראו ק"ש קודם הנץ. והרמב"ן כתב ליישב קושיא זו, שכיון שהיו קוראים קודם הזמן שמשכיכר בין תכלת ללבן

שהוא דיעבד חשיב ליה כאילו לא יצאו, והקשה על דברי הבעל המאור איך היו מבטלים לגמרי המצוה.

והרמב"ם [פ"א מק"ש ה"י] **והרמב"ן** במלחמות שם כתבו כדעת הרי"ף.

ובטוש"ע [או"ח סי' נ"ח] נפסק, שמהזמן שיראה את חבירו הרגיל עימו ברחוק ד' אמות [שזמן זה הוא אחר עלות השחר קודם השקיעה] יכול לקרות אף לכתחילה, אך גם אם קרא קודם זמן זה אחר עלות השחר יצא בדיעבד.

דף ל"ח

משנה. ואלו לגנאי: של בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים, של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת ...

החפץ חיים [כלל ב' בבאר מים חיים] הקשה, איך מנו חז"ל במשנתנו את בית גרמו ואת בית אבטינס לגנאי, במה נתייחדו אלו שמותה לדבר בגנותן ולפרסם את גנותן.

ותירץ, דהא דאסור לפרסם עוברי עבירה הוא או משום דאפשר דאינם יודעים את חומר האיסור של הדבר שעשו, ואפילו אם אנו יודעים שיודע את חומר האיסור, מ"מ אולי יצרו גבר עליו בשעת מעשה ועכשיו לבו מר עליו על זה, אבל בבית גרמו ובבית אבטינס, בודאי הוכיחם החכמים וכמבואר בסוגין, וע"כ בודאי ידעו מחומר האיסור שבדבר, וכן א"א לומר שחטאו משום דהתגבר עליהם היצר, דלא שייך תלייה זו רק בעושה עוולה במקרה, אבל לא בדבר הנמשך כגון הכא, וע"כ בודאי מצוה לגנותן ולגלות את חטאם בעיני כל כדי להבאיש בעלי עבירות בעיני הבריות.

וע"ש **בחפץ חיים** שהוסיף דאפילו כשיש לעוברי עבירה תשובה, אם אנו מבינים להתשובה שאיננה אמת, אין אנו צריכים להאמינם ומותר לספר גנותן, דהא גם הכא היו להם טענה כמ"ש א' בית זה עתיד ליחרב וכו', ומ"מ פירסמו אותן לגנאי. [ובסוף כשיקבל ר"ע את תשובת בית אבטינס, אמר מעתה אסור לספר בגנותן].

בגמ': והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים וכו'.

כתב הריטב"א, דאע"ג דכתיב לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד, כבר מבואר בספרי דרך לגור אסור לחזור לשם, אבל לסחורה ולכבוש את הארץ מותר. ותמה על מה סמכו העולם לגור בזמן הזה במצרים וכגון הרמב"ם וגדולים אחרים, וכתב דיש אומרים דאותן עיירות כבר נתבלבלו ונחרבו ואלו עיירות אחרות הן. ובשם הרא"מ תירץ דאין האיסור רק לחזור מא"י למצרים דרך המדבר, אבל משאר הארצות אין איסור לחזור למצרים.

והריטב"א תירץ, שאין האיסור רק בזמן שישראל שרויים על אדמתם, אבל בזה"ז שנגזר עלינו להיות נדחים בכל קצוי

הארץ כל חו"ל אחד הוא, ואין איסור אלא שלא לצאת מדעת מן הארץ לחו"ל."

ו**כתב האבני נזר** [יו"ד סוף סימן תנ"ב], דמסוף דברי הריטב"א מבואר דאין חיוב בזה"ז לעלות לא"י, והחיוב בזה"ז אינו אלא על יושבי א"י שלא לצאת לחו"ל.

בספר כפתור ופרח [פרק ה] הביא ששמע מרבינו שמואל מבני בניו של הרמב"ם, שהרמב"ם היה חותם על עצמו "העובר כל יום שלשה לאוין", אלא שהיה מוכרח לגור שם מחמת שה' רופא המלך. ועיין שדי חמד ח"ג מערכת הי' אות מ"ו.

דף ל"ט

משנה. טרף בקלפי והעלה שני גורלות, אחד כתוב עליו לשם ואחד כתוב עליו לעזאזל ... **גמרא.** למה לי טרף בקלפי? - כי היכי דלא ליכיון ולישקול. **אמר רבא:** קלפי של עץ היתה, ושל חול היתה, ואינה מחזקת אלא שתי ידיים. **מתקיף לה רבינא:** בשלמא אינה מחזקת אלא שתי ידיים - כי היכי דלא ליכיון ולישקול. **אלא של חול - נקדשה! - אם כן הוה לה כלי שרת של עץ, וכלי שרת דעץ לא עבדינן ...**

ברש"י ביאר, ד'טרף' היינו שנטל הגורלות מן הקלפי במהירות, כדי שלא יספיק לו הזמן למשמש בגורלות ולהכיר איזה גורל של שם כדי ליטול אותו בימינו דוקא. **וברבינו חננאל והריטב"א** פירשו, ד'טרף' היינו שנענע את הקלפי וערבב בכך את הגורלות, כדי שלא יוכל להכיר איזה גורל לשם ואיזה לעזאזל. **וברמב"ם** [פ"ג ה"ג] העתיק לשון המשנה.

הסגן בימינו וראש בית אב משמאלו. אם של שם עלה בימינו - **הסגן** אומר לו: אישי כהן גדול הגבה ימינך. ואם של שם עלה בשמאלו ראש בית אב אומר לו אישי כהן גדול הגבה שמאלך.

פירש"י, שנותן מה שעלה בימין על השעיר שבצד ימין ומה שעלה בצד שמאל על השעיר השמאלי. וכן הוא ברמב"ם [פ"ג ה"ג]. ובשפת אמת כאן שכתב, שבפשוטו משמע שנותן על שניהם ביחד א' בימינו וא' בשמאלו, אך אפשר דאפילו אם של שם עלה בשמאלו, מ"מ בשעת נתינת הגורל על השעיר נותנו בימין, דעכ"פ מצות נתינה איכא וצריך לעשות המצוה בימין, וגם על השעיר השני נותן אח"כ בימינו, עיי"ש.

אמר רבא: קלפי של עץ היתה, ושל חול היתה, ואינה מחזקת אלא שתי ידיים. **מתקיף לה רבינא:** בשלמא אינה מחזקת אלא שתי ידיים - כי היכי דלא ליכיון ולישקול. **אלא של חול - נקדשה! - אם כן הוה לה כלי שרת של עץ, וכלי שרת דעץ לא עבדינן. - ונעבדה דכסף, ונעבדה דזהב! - התורה חסה על ממונן של ישראל.**

וכן העתיק הרמב"ם [פ"ג ה"א] שכלי זה [הקלפי] חול הוא, ושל עץ היה וקלפי שמו. וכתב בליקוטי הלכות [בעין משפט],

שדוקא מכספי הציבור אין לעשותם מזהב, אך אם יחיד רוצה לעשותם של זהב יכול, וכמו שמצינו שבן גמלא עשה את הגורלות עצמן מזהב [לעיל ל"א].

... וכל כהן שמגיעו כזית יש אוכלו ושבע, ויש אוכלו ומותר. מכאן ואילך נשתלחה מאירה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן מגיעו כפול, הצנועין מושכין את ידיהן והגרגרנין נוטלין ואוכלין.

פירש"י, שמי שנשאר לו רק כפול לא היה נוטל. וכתבו התוס' ישנים והריטב"א, דדוקא כהן המגיעו כפול היה מושך ידיו, אך כהן שקיבל כזית לא היה מושך ידיו כיון שהרי יש בזה מצות של אכילת קדשים, ובכזית חשיבא אכילה [א"ה. ומשמע בתו"י שאף שגם פחות מכזית הוי מצוה, מ"מ בכזית היא אכילה חשובה. ועי' בית הלוי ח"א סי' ב' אות ז']. וכתב בליקוטי הלכות, מה שמצינו בחולין [קל"ג] שהכהן יכול למשוך ידיו מאכילת הזרוע ולחיים וקיבה הניתנים לו מהכהן, אכילת מתנות אלו שאני שאינה מצוה, אך כאן שהיא מצוה לא היו מושכים ידיהם מכזית.

נתנן על שני השעירים. תנו רבנן: עשר פעמים מזכיר כהן גדול את השם בו ביום: שלשה בוידי ראשון, ושלשה בוידי שני, ושלשה בשעיר המשתלח, ואחד בגורלות. וכבר אמר השם ונשמע קולו ביריחו.

ברמב"ם [פ"ב ה"ו] כתב: ובכולם הוא מזכיר ככתבו שהוא השם המפורש. בראשונה היה מגביה את קולו בשם, כיון שרבו פרוצין חזרו לאומרו בקול נמוך ומבליעו בנעימות עד שלא יכירו בו אפילו חבריו הכהנים. עכ"ל. ובהל' תפילה [פי"ד ה"י] כתב: השם ככתבו והוא השם הנהגה מיו"ד ה"א וא"ו ה"א, וזה הוא השם המפורש האמור בכל מקום, ובמדינה אומרים אותו בכינויו והוא באל"ף דל"ת, שאין מזכירין את השם ככתבו אלא במקדש בלבד, ומשמת שמעון הצדיק פסקו הכהנים מלבד בשם המפורש אפילו במקדש כדי שלא ילמוד אותו אדם שאינו חשוב ושאינו הגון. עכ"ל. מבואר שהוא שם בן ד' אותיות.

אמנם בטור [או"ח סי' תרכ"א] כתב בשם **רב האי**, שהיה אומר שם של מ"ב אותיות, ועדיין מצוי הוא בשיבה בקבלה, וידוע הוא לחכמים. וכן כשהיה אומר לפני ה' תטהרו, וכתב א"א הרא"ש ז"ל, ואין נראין לי דבריו, דכיון דילפינן בג"ש הזכרת השם של ד' אותיות אין לשנות אלא כמו שהוא כתוב בפסוק הוא מזכירו, אלא שמזכירו ככתיבתו והוא שם הנקרא שם מפורש, והוא מקור לכל השמות וכולם נאצלים ממנו ועליו נאמר ההוגה השם באותיותיו נעקר מן העולם שאין להזכירו בגבולין. עכ"ד.

ובקידושין [ע"א א'] איתא: אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן, שם בן ארבע אותיות חכמים מוסרין אותו לתלמידיהן פעם אחת בשבוע וכו', ת"ר, בראשונה שם בן שתיים עשרה אותיות היו מוסרין אותו לכל אדם, משרבו הפריצים היו מוסרים אותו לצנועים שבכהונה, והצנועים שבכהונה

מבליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים. ופירש"י, שהיו מוסרים שם זה לצנועים שבכהונה כדי שיברכו בו את העם במקדש לאחר עבודת ציבור של תמיד של שחר, ואותן שלא היו בקיאים בו ומברכין בשם בן ארבע אותיות כשהיו מושכין את קולם בנעימה היו אלו ממהרים להבליע את השם בן י"ב ולא היה נשמע לרבים מקול נעימות חבריהם בנעימת ביסוס קולם, ע"כ. והקשה הלחם משנה, שלכאורה מבואר מסוגיא זו [שהיא המקור לדברי הרמב"ם שיה מבליע השם כדי שלא ישמעו] שהיו מברכים את העם בכל יום בשם בן י"ב אותיות, ואלו שלא ידעו אותו היו מנגנים בזמן הזה, ולא שם בן ד' אותיות כמש"כ הרמב"ם, וצ"ע. וע"ע במפרשי הרמב"ם.

אמר רבי ינאי: עליית גורל מתוך קלפי - מעכבת, הנחה - אינה מעכבת. ורבי יוחנן אמר: אף עלייה אינה מעכבת. אליבא דרבי יהודה, דאמר: דברים הנעשין בבגדי לבן מבחוץ לא מעכבא - כולי עלמא לא פליגי דלא מעכבא. כי פליגי - אליבא דרבי נחמיה ... איכא דאמרי: אליבא דרבי נחמיה דאמר מעכבא - כולי עלמא לא פליגי דמעכבא, כי פליגי - אליבא דרבי יהודה ...

מסקנת הגמ' שנחלקו אליבא דר' יהודה אם הגרלה מעכבת או לא, ומסקנת הגמ' כמ"ד שהגרלה מעכבת. אך הנחה לכו"ע אינה מעכבת. ואיתא בירושלמי [פ"ד ה"א], שטמעם זה ההנחה כשירה בזר והעליית הגורלות מן הקלפי פסולה בזר. וכן פסק הרמב"ם [פ"ג ה"ג].

ומוכח בסוגיא, שההנחה אינה צריכה להיות על ראש השעיר עד שעת שחיטה. וכן כתב בליקוטי הלכות.

דף מ'

תא שמע: מצוה להגריל ולהתודות, לא הגריל ולא התודה - כשר. וכי תימא הכי נמי להניח - אימא סיפא רבי שמעון אומר: לא הגריל כשר, לא התודה - פסול ...

מבואר בהמשך הסוגיא, שמה שאמר ת"ק 'מצוה להגריל' היינו להניח הגורל, אבל עצם הגורל הוא לעיכובא [כמש"כ בסוף דף ל"ט]. ולעניין וידוי נחלקו איך לפרש את הפסוק [ויקרא טז] "וכלה מכפר את הקודש", שלר"י הכפרה האמורה כאן היא כפרת דמים, ולר"ש היא כפרת דברים, דהיינו וידוי.

ופסק הרא"ש [סדר יוה"כ, עפ"י גירסת התפארת שמואל שם] כר' יהודה דוידוי אינו מעכב [כמבואר בעירובין מ"ו ב' דר"י ור"ש הלכה כר"י], אמנם במאירי פסק שוידוי מעכב. וכתב ע"ז בליקוטי הלכות [בעין משפט] שלא ידע מניין לו, וברמב"ם השמיט דין זה לגמרי, וצ"ע על השמטתו.

ומבואר בגמ', שהמחלוקת הזו בין ר"י לר"ש היא נפק"מ גם כן לעניין שעיר המשתלח שנאמר בו "יעמד חי", דלר"י כיון דוידוי אינו מעכב הכונה יעמד חי עד שעת מתן דמים של חבריו, ולר"ש הכונה עד שעת הוידוי של שעיר המשתלח, שאם לא התודה עליו פסול. ופרש"י דשילוח לכו"ע אינו

מעכב. וגם הלכה זו השמיט הרמב"ם. וכתב במרכבת המשנה [למהר"ש מחעלמא, פ"ה הי"ט], שלא ראה להרמב"ם שהזכיר דין זה, ואדרבה משמע מדבריו דשילוח מעכב. ונראה דהרמב"ם מפרש דלא כפרש"י, אלא דכו"ע שילוח מעכב, אלא דפליגי אם שלחוהו לעזאזל קודם וידוי אם וידוי מעכב, וכן מפורש בירושלמי [פ"ו ה"ב] עיי"ש.

דף מ"א

אמר רב חסדא: אין הקניין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן. אמר רב שימי בר אשי: מאי טעמא דרב חסדא - דכתיב ולקחה, ועשה, או בלקיחה או בעשיית.

מבואר בגמ' לדעת רב חסדא, שהלוקח שתי תורים או שני בני יונה [הבאים כזוג לקרבן ולכן הם נקראים "קן"] מתפרשות שעוף זה הוא לעולה ועוף זה הוא לחטאת, או בשעת לקיחת בעלים - בשעה שהבעלים קנה את התורים, שאז אם אמר תור זה אני קונה לחטאת ותור זה לעולה, דבריו קיימים. או, אם הבעלים לא קראו להם שם בשעת הקניה, בעשיית הכהן, אבל אם הבעלים לא קראו להם שמות לחטאת ולעולה בשעת קנייתם, אין הם עוד יכולים לקבוע איזה עוף הוא לעולה ואיזה לחטאת, וגם אם יחדו עוף אחד מסויים לעולה ואת חבירו לחטאת אין דבריהם קיימים, והכהן יכול לשנות בשעת עשייתו ממה שאמרו. וכן פסק הרמב"ם [פ"ה מפסולי המוקדשין הי"א].

ובפשטות 'לקיחת בעלים' לאו דוקא כשקונים את הקן, אלא אף אם היה בבעלותם מ"מ בשעה שמקדישן בפיו לשם קרבן ואומר "הרי אלו לחובתי" [ועי' רבינו אליקים כאן, פירוש הראב"ד לתו"כ דיבורא דחובה יח ד, רש"י כריתות כ"ח א' ד"ה הכ"נ, ושפת אמת שם].

משנה. קשר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלה, והעמידו כנגד בית שילוחו, ולנשחט כנגד בית שחיטתו ...

מסקנת הגמ', שמה ששנינו 'ולנשחט כנגד בית שחיטתו' היינו על הלשון של זהורית הקשורה בו. וברמב"ם [פ"ד ה"א] העתיק כלשון המשנה, ובכסף משנה העיר בזה.

... וכך היה אומר: **אנא השם! עויתי פשעתי חטאתי לפניך אני וביתי, ובני אהרן עם קדושך. אנא השם! כפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים שעויתי ופשעתי ושחטאתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושך! ככתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו.** והן עונין אחריו: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ...

כתב הטור [סי' תרכ"א], שנוסח הוידוי הראשון על פרו "אנא השם חטאתי עויתי פשעתי אני וביתי, אנא השם כפר נא לחטאים ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ופשעתי לפניך אני וביתי, ככתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו".

ובוידוי השני היה מוסיף "אני וביתי ובני אהרן עם קדושך", ובוידוי השלישי שעל השעיר היה מתודה על ישראל והיה אומר "אנא השם חטאו עוו פשעו לפניך עמך בית ישראל, אנא השם כפר נא לחטאים לעונות ולפשעים שחטאו ושעוו ופשעו לפניך עמך בית ישראל, ככתוב וכו'", כנוסח השני במשנה. וכן שנינו בתוספתא [פ"ב ה"א] בשניהם אנא השם. אמנם בירושלמי איתא א"ר חגי בראשונה היה אומר אנא השם ובשנייה אנא בשם. וכתב רבינו חננאל, לא משגחינן ברבי חגי לגבי מתניתין. ובסדר של רבינו שלמה הבבלי כתב בשניהם השם, אבל בסדר אתה כוננתה כתב בראשונה אנא השם ובשנייה אנא בשם, וכ"כ אבי העזרי.

ובב"י הביא, שיש גורסים בתוספתא בשני אנא בשם.

וכבר הבאנו לעיל דף ל"ט הנידון אם הזכיר שם בן ד' אותיות או שם אחר, עיי"ש.

אמר רבי יצחק: שתי לשונות שמעתי, אחת של פרה ואחת של שעיר המשתלה. אחת צריכה שיעור, ואחת אינה צריכה שיעור, ולא ידענא הי מינייהו ...

ברמב"ם [פ"ג ה"ד] פסק לגבי לגבי שעיר המשתלה שמשקל הזהורית שלו היא שני סלעים, ובמצורע פסק [פ"א ממתורע ה"ב] משקל שקל, והיינו כר' שמעון בן אלעזר. אמנם בפרה פסק [פ"ב ה"ב] שמשקלה חמש סלעים, ולא כרשב"א שסובר שמשקלה עשרה זוז. וכתב בליקוטי הלכות [בעין משפט], שאפשר שגירסא אחרת היתה לו בגמ'.

אמר רבי חנין אמר רב: עץ ארז, ושני תולעת שקלטתן שלהבת - כשרה. - מיתיבי: נתהבהב הלשון - מביא לשון אחר ומקדש! - אמר אביי: לא קשיא; כאן - בקולחת, כאן - בנכפפת. - רבא אומר: כובד תנאי היא ...

ברמב"ם השמיט דין זה, ותמה ע"ז בליקוטי הלכות [בעין משפט], והביא שכן תמה הגר"י פיק ב'אומר השכחה'.

דף מ"ב

אמר רבי יצחק: שתי שחיטות שמעתי, אחת של פרה ואחת של פרו, אחת כשרה בזר ואחת פסולה בזר, ולא ידענא הי מינייהו. איתמר, שחיטת פרה ופרו, רב ושמאל; חד אמר: פרה - פסולה, פרו - כשרה. וחד אמר: פרו - פסולה, פרה - כשרה.

ולקמן מ"ג ב' איתא: תני תנא קמיה דרבי יוחנן: כל השחיטות כשרות בזר, חוץ משל פרה. אמר ליה רבי יוחנן, פוק תני לברא! לא מצינו שחיטה בזר פסולה. ורבי יוחנן, לא מיבעיא לתנא דלא ציית - אלא אפילו לרביה לא ציית. דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק, שחיטת פרה בזר - פסולה. ואני אומר, כשירה. לא מצינו שחיטה שפסולה בזר.

ופסק הרמב"ם [פ"א מפסולי המוקדשין ה"ב] כדעת ר' יוחנן ששחיטה כשרה בכל אופן בזר. וכתב הכסף משנה, שטעמו

מים חיים, ולכאורה משמע כרש"י שנתנו המים על האפר. ותירצו דהכוונה עליו היינו בשבילו, שיתן המים חיים אל כלי בשביל האפר, ועליו יתנו את האפר.

בסוטה [ט"ז ב'] איתא : ת"ר הקדים עפר למים פסול ור"ש מכשיר מ"ט דר"ש דכתיב ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת וכו', ורבנן אל כלי דוקא ועליו לערבן. ופירש"י שאחר שנתן אפר אל המים צריך להפך המים עליו ולערבן.

וכתב שם המהרש"א, שהתוס' כאן נעלמו מעיניהם סוגיא זו דסוטה דמבואר מפורש שנותנין המים ואח"כ העפר, אלא שאח"כ מערבן. וי"ל דרש"י שכתב הכא דנותן העפר דאח"כ המים, אתי כרבי שמעון בסוטה שם וכו"ל.

וברמב"ם [פ"ו מפרה ה"א] נקט כדעת התוס' שנותן האפר על המים.

כמו"כ פסק [שם ה"ב] כדעת ת"ק שהכל כשרים למלאות המים חוץ מחרש שוטה וקטן, והכל כשרין לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן.

בזה משום דלגבי פרו הלכה כרב באיסורי, ועוד דה"ל רב ור' יוחנן תרי לגבי שמואל, ולגבי פרה ה"ל שמואל ור' יוחנן תרי לגבי רב. ואף על גב דר"ש בן יהוצדק רביה פסל בפרה, כיון דראה ר"י דבריו ודחאן נקטינן כוותיה. ובלחם משנה כתב עוד טעם אחר דהלכתא כר"י לגבי רב, וכ"ש לגבי שמואל דהלכתא כוותיה דרב באיסורי לגבי שמואל, ואעפ"כ הלכה כר"י, וא"כ וא"כ כ"ש לגבי שמואל.

ומ"מ מבואר להלן, שבפר יוה"כ מצוה בכהן גדול, ובפרה מצוה בכהן הדיוט. וכן העתיק בליקוטי הלכות.

דף מ"ג

תנן התם: הכל כשרין לקדש ...

פירש"י שנותן המים על האפר פרה. ותוס' חלקו עליו וכתבו דבמס' פרה בכמה דוכתי משמע שקודם היו נותנין מים בכלי ואח"כ נתנו על המים את האפר. וכתבו עוד דאע"ג דקרא כתיב ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו